

FRIGOLA, Joan (Coord.). *Capellada. Història i evolució d'un barri de Besalú*. Besalú: Ajuntament de Besalú & Diputació de Girona, 2019. 155 pàgs. [22 x 24].

Tradicionalment, s'ha comparat a l'arqueologia amb un llibre del qual, a mida que s'anava llegint, en desapareixien les pàgines per sempre, perquè un cop s'ha excavat un jaciment ja mai més ningú podrà tornar a fer-ho. Excavar és destruir, com sabem. Per això, la redacció de memòries de la intervenció, acompanyades d'una bona documentació fotogràfica i planimètrica, és bàsica per conservar les dades obtingudes i transmetre-les a futurs investigadors. No obstant això, fins i tot ara, el punt més problemàtic i que sovint queda en un segon pla, i vist com van els pressupostos per a cultura de les nostres administracions no sembla que hagi de millorar, és la divulgació dels resultats obtinguts entre el conjunt de la ciutadania. Per aquest motiu és d'agrair la iniciativa empresa per l'Ajuntament de Besalú d'editar, amb la col·laboració de la Diputació de Girona i l'empresa besaluenca LC Paper, els resultats obtinguts per més d'una dècada d'intervencions a la zona de la Capellada, que han permès posar al descobert les restes d'un antic raval de la vila de Besalú, del qual hom havia perdut tota constància històrica, atès que estava abandonat des de finals del segle XV. I, certament, la tasca no era fàcil, atès que a les citades dificultats d'edició s'hi afegia el caràcter pluridisciplinari de l'actuació, ja que s'hi ha combinat tant la intervenció arqueològica pròpiament dita, com l'adequació i museïtzació de les restes descobertes, com la restauració de l'antiga parròquia del barri, únic edifici que era visible en el moment d'iniciar la intervenció. D'aquí que l'obra vagi signada per diversos autors. En concret, hi participen els arqueòlegs Joan FRIGOLA (coordinador de l'obra), Natàlia COLOMEDA, Andrea FERRER, Maribel FUERTES i Josep FRIGOLA; els arquitectes Lluís BAYONA i Daniel MALLARACH; els restauradors Olivier MAYÈRE i Eulàlia SOLER; l'especialista en numismàtica Marc BOUZAS, i l'historiador Lluís BUSCATÓ, mentre que Cesc PUJOL s'ha encarregat de les seves il·lustracions. Malgrat la diversitat d'autors el text no en resulta afectat i es sempre és exhaustiu i divulgador.

L'enfocament de l'obra és la història local, que quan es construeix desproveïda de tot costumisme, com sabem, és veritable història general. I aquest és el cas que ens ocupa: en primer lloc per la metodologia emprada ja que s'ha utilitzat adequadament en la reconstrucció dels fets històrics que va viure aquest barri tant les fonts arqueològiques com les epigràfiques, numismàtiques, paleogràfiques, documentals, imatges fotogràfiques des de finals del s. XIX; i en segon lloc, per l'objecte mateix d'estudi, el poble de Besalú, que al trobar-se en una cruïlla de camins, està lligat directament a tots els fets històrics que afecten el país des del Neolític. La història de Catalunya es fa palesa en aquest barri.

Pel que fa a l'estructura, l'obra consta d'una desena de capítols (amb la presentació i una breu cronologia), de mida desigual, que desgranen els orígens del barri des de l'època ibèrica, quan trobem les primeres restes que denoten l'ocupació humana a la zona; passant al període romà, quan l'espai es ocupat per un seguit d'interessants estructures relacionades amb la producció de ferro; a la medieval, quan una actuació urbanística dels canonges de Santa Maria, amb el trasllat a la zona de la parròquia de Sant Martí de Juinyà (a l'actual terme de Sant Ferriol), donà origen a una nova barriada de la vila; continuant per la crisi baix medieval, que despoblarà la zona i en provocarà el seu lent però imparable abandó; i, finalment, la seva llarga

decadència, quan l'únic element que es mantindrà dempeus serà la parròquia de Capellada, cada cop més empobrida i minoritzada però que es mantindrà fins a ben entrat el segle XX (d'aquí que l'edifici patís diverses reformes als segles XV, XVII, XVIII i XX). Finalment, l'obra es clou amb un apartat dedicat a la posada en valor del conjunt, descrivint breument els treballs de museïtzació, restauració i urbanització del conjunt i, en apèndix, un breu catàleg de materials arqueològics i numismàtics localitzats.

En definitiva, ens trobem davant d'una magnífica mostra d'allò que hauria de ser una obra d'història total, on es combinen tots els coneixements obtinguts de fonts molt diverses, per donar al lector una visió general i profunda de la història d'un petit nucli de població, però sempre relacionant-la amb el context històric general. Volem destacar les excel·lents il·lustracions de Cesc Pujol, que sempre són útils en llibres destinats a un públic no especialitzat.

LLUÍS PONS PUJOL
(CEIPAC, Universitat de Barcelona)

Traducción de la reseña anterior:

Tradicionalmente, se ha comparado a la arqueología con un libro del cual, a medida que se iba leyendo, desaparecían las páginas para siempre, porque una vez se ha excavado un yacimiento ya nunca más nadie podrá volver a hacerlo. Excavar es destruir, como sabemos. Por este motivo, la redacción de memorias de la intervención, acompañadas de una buena documentación fotográfica y planimétrica, es básica para conservar los datos obtenidos y transmitirlos a futuros investigadores. No obstante, incluso ahora, el punto más problemático y que a menudo queda en segundo plano, en parte debido a que los presupuestos destinados a cultura de nuestras administraciones no parece que vayan a mejorar, supone la divulgación de los resultados obtenidos entre el conjunto de la ciudadanía. Por esto se agradece la iniciativa desarrollada por el Ayuntamiento de Besalú de editar, con la colaboración de la Diputación de Girona y la empresa de Besalú LC Paper, los resultados obtenidos durante una década de intervenciones en la zona de la Capellada, que han permitido poner al descubierto los restos de un antiguo suburbio de la villa de Besalú, del cual se había perdido toda constancia histórica, dado que estaba abandonado desde finales del siglo XV. Y, ciertamente, la tarea no era fácil, dado que a las citadas dificultades de edición se añadía el carácter pluridisciplinar de la actuación, ya que se ha combinado la intervención arqueológica propiamente dicha, con la adecuación y musealización de los restos descubiertos, tales como la restauración de la antigua parroquia del barrio, único edificio que era visible en el momento de iniciar la intervención. De ahí que la obra vaya firmada por diversos autores. En concreto, participan los arqueólogos Joan FRIGOLA (coordinador de la obra), Natàlia COLOMEDA, Andrea FERRER, Maribel FUERTES y Josep FRIGOLA; los arquitectos Lluís BAYONA y Daniel MALLARACH; los restauradores Olivier MAYÈRE y Eulàlia SOLER; el especialista en numismática Marc BOUZAS, y el historiador Lluís BUSCATÓ, mientras que Cesc PUJOL se ha encargado de sus

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (febrer 2020)

ilustraciones. A pesar de la diversidad de autores el texto no resulta afectado y es siempre exhaustivo y divulgador.

El enfoque de la obra es la historia local, que cuando se construye desprovista de todo costumbrismo, como sabemos, es verdadera historia general. Y éste es el caso que nos ocupa: en primer lugar por la metodología empleada ya que se han utilizado adecuadamente en la reconstrucción de los hechos históricos que vivió este barrio tanto las fuentes arqueológicas como las epigráficas, numismáticas, paleográficas, documentales, imágenes fotográficas desde finales del s. XIX; y en segundo lugar, por el objeto mismo de estudio, el pueblo de Besalú, que al hallarse en un cruce de caminos, está ligado directamente a todos los hechos históricos que afectan al país desde El Neolítico. La historia de Cataluña se puede observar en este barrio.

En cuanto a la estructura, la obra consta de una decena de capítulos (con una presentación y una breve cronología), de medida desigual, que desgranar los orígenes del barrio desde la época ibérica, cuando encontramos los primeros restos que denotan la ocupación humana en la zona; pasando al periodo romano, cuando el espacio es ocupado por una serie de interesantes estructuras relacionadas con la producción de hierro; a la medieval, cuando una actuación urbanística de los canónigos de Santa Maria con el traslado a la zona de la parroquia de Sant Martí de Juinyà (en el actual termino de Sant Ferriol), dió origen a una nueva barriada de la villa; continuando con la crisis bajo medieval que despobló la zona y provocó su lento, pero imparable abandono; y, finalmente, su larga decadencia, cuando el único elemento que se permaneció en pie fue la parroquia de Capellada, cada vez más empobrecida y disminuida, pero que se mantuvo hasta bien entrado el siglo XX (de ahí que el edificio padeciese diversas reformas en los siglos XV, XVII, XVIII y XX). Finalmente, la obra concluye con un apartado dedicado a la puesta en valor del conjunto, describiendo brevemente los trabajos de musealización, restauración y urbanización del conjunto, y en apéndice, un breve catalogo de materiales arqueológicos y numismáticos localizados.

En definitiva, nos hallamos ante una magnífica muestra de lo que debería ser una obra de historia total, en la que se combinan todos los conocimientos obtenidos de fuentes muy diversas, para dar al lector una visión general y profunda de la historia de un pequeño núcleo de población, pero siempre relacionándola con el contexto histórico general. Queremos destacar las excelentes ilustraciones de Cesc Pujol, que siempre son útiles en libros destinados a un público no especializado.

LLUÍS PONS PUJOL
(CEIPAC, Universitat de Barcelona)